

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-83.1-9>

УДК 81.373.43

Воробйова О.С.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Карасенко О.А.

Інститут німецької мови (Франкфурт-на-Майні, Німеччина)

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА “ГІБРИДНІСТЬ” ТЕЛЕСКОПІЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню структурних і семантичних особливостей неологізмів сучасної англійської мови, утворених за допомогою контамінації/телескопії як особливого різновиду компресивного словотвору. В результаті проведеного дослідження детально опрацьовані сучасні наукові праці, присвячені визначеній проблемі; доведено актуальність дослідження; виділено 4 основні структурні типи телескопічних неологізмів, які, в свою чергу, поділено на підтипи та структурні моделі; складено семантичні класифікації субстантивних, ад'єктивних і дієслівних телескопічних лексем; проілюстровано зазначені структурні та семантичні типи, визначено їхню продуктивність, доведено наявність чіткої кореляції між “гібридною” структурою та “гібридною” семантикою досліджуваних лексем.

Ключові слова: компресивний словотвір, контамінація/телескопія, телескопізм, телескопічний неологізм, структура, семантика, структурна/семантична “гібридність”, кореляція.

Vorobiova Oksana

National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”

Karasenko Elena

Institut der deutschen Sprache (Frankfurt am Main, Deutschland)

STRUCTURAL AND SEMANTIC “HYBRIDITY” OF MODERN ENGLISH TELESCOPIC NEOLOGISMS

Summary. The article dwells on the study of structural and semantic peculiarities of modern English neologisms, formed by means of *contamination/telescoping* as a special kind of compressive word formation. The versatility and terminological novelty of this linguistic phenomenon predetermine the existence of the whole range of terminological synonyms to define the language units formed by it, including, among others, “telescopic words/names”, “ingot words”, “hybrid words”, “blends”, which, in turn, indicates the relevance of studying *contamination* or *telescoping* in modern linguistics. The topicality of the study is also accounted for by the need for further, more detailed description of word-forming and semantic peculiarities of modern English neologisms, formed through *contamination/telescoping* as a special kind of compressive word-formation. The *purpose* of the work, which presupposes a comprehensive study of the neologisms under consideration (telescopic neologisms) in terms of word formation and semantics, involves carrying out the following tasks: 1) to determine the theoretical basis for the study of lexical units under analysis; 2) to single out and illustrate the basic structural types of the telescopic lexemes studied; 3) to compile a semantic classification of telescopic units, taking into account their part of speech reference; 4) to establish a correlation between structural and semantic types of these units. *The main outcomes of the paper.* As a result of the conducted research 1) modern scientific works devoted to the problem in question are elaborated, scientific relevance of the research is proved; 2) four main structural types of telescopic neologisms have been established, which, in turn, have been divided into subtypes and structural models; 3) semantic classifications of substantival, adjectival and verbal telescopic lexemes have been made, their structural and semantic types being described and illustrated; their productivity determined, 4) distinct correlation between the “hybrid” structure and the “hybrid” semantics of the lexemes under study has been proved.

Keywords: compressive word formation, contamination/telescoping, telescoping, telescopic neologism, structure, semantics, structural/semantic “hybridity”, correlation.

Постановка проблеми. Найбільш мінливою і рухомою стороною будь-якої мови є її словниковий склад, який має здатність постійно збільшуватися за рахунок появи нових слів (неологізмів).

Вивченням неологізмів, серед способів утворення яких особливе місце відводиться такому способу словотвору, як *контамінація/телескопія* (різновид компресивного словотвору, що передбачає об'єднання двох чи більше усічених основ) [2; 6], займається цілий розділ лексикології – неологія, підвищений інтерес до якої, особливо останнім часом, обумовлений важливою роллю неологізмів як дзеркала мовного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неологізми, в тому числі й такі, що утворюються за допомогою контамінації/телескопії (також відомі

під назвами *телескопічні неологізми*, *неологізми-телескопізми*), давно привертають увагу багатьох лінгвістів, які намагалися всебічно висвітлити питання, пов'язані зі структурою даних лексичних одиниць (Єнікеева С.М. [2], Зацний Ю.А. [3], Коробова І.О. [5], Омельченко Л.Ф. [6]), їх семантикою (Островська Ю.К. [7], Чумак Л.М. [8], Cannon G. [10]), функціонуванням (Warren B. [12], Андрусак І.В. [10], Шутова М.О. [9] та інші).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на існуючі дослідження, зазначені аспекти вивчення телескопічних неологізмів в англійській мові залишаються не до кінця вивченими, зокрема відсутні детальні описи структурних моделей цих одиниць та їх чітка семантична класифікація.

Актуальність цього дослідження, таким чином, обумовлена необхідністю подальшого вивчення словотворчих і семантичних особливостей таких продуктивних лексичних одиниць, як телескопічні неологізми сучасної англійської мови.

Мета статті. В цьому дослідженні на матеріалі конкретних телескопічних найменувань англійської мови здійснюється комплексний аналіз одиниць, що розглядаються, в аспекті словотвору і семантики, окреслюються їхні структурно-семантичні кореляції.

Виклад основного матеріалу. Неологізми сучасної англійської мови, які є невід'ємним атрибутом її лексичної системи, що динамічно розвивається, можуть утворюватися шляхом компресивного словотвору за рахунок скорочення однієї або двох чи більше вихідних основ.

Проявом компресивного словотвору є такий спосіб, як контамінація або телескопія. Багатоплановість і термінологічна новизна цього мовного явища обумовлює наявність цілого синонімічного ряду на позначення одиниць, що утворюються за його допомогою, серед яких, зокрема “телескопічні слова/найменування”, “слова-злитки”, “слова-гібриди”, “слова-портмоне”, а також свідчить про актуальність дослідження телескопії в сучасній лінгвістиці (див. роботи Омельченко Л.Ф. [6], Островської Ю.К. [7], Cannon G. [10] та ін.).

Слід зазначити, що дослідження, які вже були виконані на матеріалі телескопічних найменувань англійської та інших мов, мали відношення виключно до структури одиниць, що розглядаються. Запропоноване дослідження являє собою спробу здійснити комплексний структурно-семантичний аналіз, який передбачає виокремлення структурних типів досліджуваних лексем, опис та ілюстрацію конкретних структурних моделей, визначення їхньої продуктивності; семантика телескопічних неологізмів досліджується у напрямку складання семантичної класифікації зазначених лексичних одиниць з урахуванням їхньої частини мовної належності. Особлива увага в роботі приділяється встановленню кореляційних відносин між структурним та семантичним аспектами аналізу, підтвердженням “гібридної” природи цих одиниць, як на структурному, так і на семантичному рівнях.

В цій роботі на матеріалі 304 телескопічних неологізмів, відібраних шляхом суцільної вибірки з тлумачних і перекладних лексикографічних джерел, базовими серед яких стали англо-український словник неологізмів «Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття» [4] та тлумачний словник The Oxford Essential Dictionary of New Words [11], здійснено спробу комплексного дослідження структури і семантики неологізмів-телескопізмів сучасної англійської мови.

В результаті дослідження словотвірних особливостей неологізмів, що аналізуються, було виділено 4 основні їхні типи, а саме: 1) телескопічні слова, утворені шляхом накладання фрагментів на стику двох і більше усічених вихідних слів (130 одиниць, 43%), напр.: *brandalism* ‘нівечення екстер'єру будівель та естетичного вигляду міста різними рекламними щитами’ ← *brand* ‘марка’ + *vandalism* ‘вандалізм’ (елемент, що накладається

ся – *-and-*), *illeggrant* ‘нелегальний іммігрант’ ← *illegal* ‘нелегальний’ + *immigrant* ‘іммігрант’ (елемент, що накладається – *-g-*); 2) телескопічні неологізми, що складаються з двох і більше усічених компонентів (74 одиниці, 24%), напр.: *theocon* ‘консерватор, який проповідує ідеї про важливість релігії в політиці країни’ ← *theological* ‘богословський’ + *conservative* ‘консервативний’, *impex* ‘експортно-імпорتنі операції’ ← *import* ‘ввезення, імпорт’ *export* ‘вивезення, експорт’ 3) телескопічні неологізми, що складаються з повного першого та усіченого другого компонентів (62 одиниці, 20%), напр.: *awfulsome* ‘такий, який об'єднує жахливе з побожним’ ← *awful* ‘жахливий’ + *awesome* ‘дивовижний’, *colorcast* ‘кольорова телевізійна передача’ ← *color* ‘колір’ + *broadcast* ‘передача’; 4) телескопічні неологізми, що складаються з усіченого першого та повного другого компонентів (38 одиниць, 13%), напр.: *Engnet* ‘сектор англійської мови в Інтернеті’ ← *English* ‘англійська мова’ + *net* ‘мережа’, *peacoat* ‘тужурка’ ← *peajacket* ‘бушлат’ + *coat* ‘пальто’.

У результаті семантичної класифікації одиниць, що розглядаються, було виокремлено наступні типові значення:

1) для телескопізмів-іменників – явища й поняття (у різних сферах людської діяльності) (а); живі істоти (найменування людей і тварин) (б); предмети (в); місця (г); стани (д), напр.: *acrobsession* ‘надмірне захоплення акронімами’ (а); *slanguist* ‘мовознавець, який займається сленгом’ (а); *yakow* ‘гібрид яка і корови’ (б); *jumbrella* ‘великий навіс, балдахін над двором ресторану, бару’ (в); *megaversity* ‘великий університет, в якому навчаються багато тисяч студентів’ (г); *diabesity* ‘стан здоров'я людини, яка страждає на діабет і має зайву вагу’ (д).

2) для телескопізмів-прикметників – характеристики а) людини за певними ознаками (соціальним статусом, психологічними й емоційними особливостями), напр.: *divorserated* ‘розлучений з дружиною або живе окремо від сім'ї’, *blandiose* ‘такий, що претендує на велич, винятковості, хоча насправді є ординарною людиною’; *angrageous* ‘роздратований, розлючений’; б) речовини (за зовнішніми ознаками, напр., кольором), напр.: *bleen* ‘синьо-зелений’; в) поняття або явища (за належністю до тієї чи іншої сфери людської діяльності), напр.: *tradigital* ‘створений шляхом об'єднання традиційної і сучасної техніки’;

3) для телескопізмів-дієслів – розумове сприйняття (а); фізичний вплив (б); міжперсональна комунікація (в) і переміщення в просторі (г), напр.: *to memberlect* ‘згадувати про будь-кого/будь-що’ (а); *to smothercate* ‘душити’ (б); *to politicke* ‘брати участь у політичних дискусіях, виявляючи гарне почуття гумору’ (в); *to jalk* ‘займатися фізкультурою, об'єднуючи легкий біг з пішим ходом’ (г).

Семантична неоднорідність телескопічних неологізмів англійської мови, яка є наслідком їхньої структурної неоднорідності, виражається в наявності в системі цих одиниць так званих “гібридних” найменувань, що поєднують у своїй семантиці значення їх складових компонентів та, відповідно, сфери людської діяльності, до яких вони відносяться, напр.: *culturnomics* ‘залежність економіки від особливостей культури певної кра-

їни (історії, менталітету населення, релігії та політики) (поєднуються економічна та культурна сфери); *celebutard* 'відома особа, яка не відрізняється особливим інтелектом' (соціальний статус + певний спосіб життя та мислення).

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки, узагальнення та пропозиції.

В результаті дослідження словотворчих особливостей телескопічних неологізмів сучасної англійської мови було виділено 4 основні їхні типи, а саме: 1) телескопічні слова, утворені шляхом накладання фрагментів на стику двох і більше усічених вихідних слів; 2) телескопічні неологізми, що складаються з двох і більше усічених компонентів; 3) телескопічні неологізми, що складаються з повного першого і усіченого другого компонентів; 4) телескопічні неологізми, що складаються з усіченого першого і повного другого компонентів. Було встановлено, що найбільш продуктивними в кількісному відношенні є телескопізми, що являють собою поєднання двох вихідних усічених основ з додатковим накладанням певних фрагментів на їх стику.

Аналіз частиномовної приналежності досліджуваних лексем свідчить про переважання у складі телескопічних найменувань іменників, що, в свою чергу, зайвий раз підтверджує загальноприйнятту думку про те, що розширення словникового складу мови відбувається переважно за

рахунок найменувань об'єктів і явищ. Однак досліджуваний матеріал не обмежується виключно субстантивними телескопізмами, а поряд з ними функціонують також менш продуктивні адекативні та дієслівні телескопічні одиниці.

В результаті семантичної класифікації телескопізмів-іменників було виділено 6 лексико-семантичних груп, до складу яких входять найменування явищ і понять (у різних сферах людської діяльності), живих істот (людей і тварин), предметів, місць, станів. Семантична класифікація телескопізмів-прикметників передбачає їх поділ на одиниці, що характеризують людину за певними ознаками (соціальним статусом, психологічними й емоційними особливостями), речовини (за зовнішньою ознакою), а також поняття і явища (за приналежністю до тієї чи іншої сфери людської діяльності).

Семантична неоднорідність притаманна також і незначній кількості дієслівних телескопізмів, які імплікують в дієслівній таксономії сучасної англійської мови розумове сприйняття, фізичний вплив, міжперсональну комунікацію та переміщення в просторі.

Семантична неоднорідність телескопічних неологізмів англійської мови, яка є наслідком їхньої структурної неоднорідності, виражається в наявності в системі цих одиниць великої кількості так званих "гібридних" найменувань, що поєднують у своїй семантиці значення складових їх компонентів.

Список літератури:

1. Андрусак І.В. Англійські неологізми кінця XX століття як складова мовної картини світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2003. 20 с.
2. Єнікєєва С.М. Роль телескопії у збагаченні арсеналу словотвірних засобів сучасної англійської мов. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2007. Вип. 5 : Філологічні науки. С. 264–270.
3. Зацний Ю.А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя : Запорізький державний університет, 2001. 243 с.
4. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. Вінниця : Нова книга, 2008. 230 с.
5. Коробова І.О. Новітні телескопізми сучасної української мови. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2016. Том 19. № 2. С. 101–106.
6. Омельченко Л.Ф. Телескопічні слова сучасної англійської мови та їх структурно-семантична характеристика. *Збірник Львівського університету*. Ль., 2003. Вип. 15. 49 с.
7. Островська Ю.К. Телескопізми як засоби оцінної номінації в англійській та українській мовах останнього десятиріччя XX – початку XXI століття. *Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур* : IX міжвуз. конф., 26-27 січня 2011 р. : матеріали доповідей. Донецьк, 2011. С. 130–132.
8. Чумак Л.М. Структурно-семантичні характеристики телескопічних слів. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2000. № 1. С. 11–14.
9. Шутова М.О. Неологізми в сучасній англійській мові. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія*. 2010. Вип. 21. С. 79–85.
10. Cannon G. Blends in English word-formation. *Linguistics*. № 24. 1986. Pp. 725–753.
11. The Oxford Essential Dictionary of New Words / [ed. by E. McKean]. Oxford–New York : Oxford University Press, 2003. 334 p.
12. Warren B. The importance of combining forms. *Contemporary Morphology* / [Eds. W.U. Dressler]. Berlin : Mouton de Gruyter, 1990. Pp. 111–132.

References:

1. Andrusiak I.V. (2003). Anhliiski neolohizmy kintsia XX stolittia yak skladova movnoi kartyny svitu [English neologisms of the late XXth century as part of the linguistic picture of the world] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 "Hermanski movy". 20 p.
2. Ienikieieva S.M. (2007). Rol teleskopii u zbahachenni arsenalu slovotvirnykh zasobiv suchasnoi anhliiskoi mov [The role of telescoping in the enrichment of the arsenal of word-forming tools in modern English]. *Naukovyi visnyk Volynskoho derzhavnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky*, vol. 5, pp. 264–270.
3. Zatsnyi Yu.A. (2001). Mova i suspilstvo: zbahachennia slovnykovoho skladu suchasnoi anhliiskoi movy [Language and society: enriching the vocabulary of modern English]. Zaporizhzhia: Zaporizkyi derzhavnyi universytet, 243 p.
4. Innovatsii u slovnykovomu skladi anhliiskoi movy pochatku XXI stolittia: anhlo-ukrainskyi slovnyk (2008). [Innovations in the English-language vocabulary at the beginning of the 21st century: English-Ukrainian dictionary]. Vinnytsia: Nova knyha, 230 p.

5. Korobova I.O. (2016). Novitni teleskopizmy suchasnoi ukrainskoi movy [Modern telescopes of modern Ukrainian language]. *Visnyk KNU. Seriya Filolohiia*, vol. 19, № 2, pp. 101–106.
6. Omelchenko L.F. (2003). Teleskopni slova suchasnoi anhliiskoi movy ta yikh strukturno-semantychna kharakterystyka [Telescopic words in modern English and their structural-semantic characteristics]. *Zbirnyk Lvivskoho universytetu*, vol. 15, 49 p.
7. Ostrovska Yu.K. (2011). Teleskopizmy yak zasoby otsinnoi nominatsii v anhliiskii ta ukrainskii movakh ostannoho desiatyrichchia XX – pochatku XXI stolittia [Telescopes as means of nomination in the English and Ukrainian languages of the last decade of the XXth – early XXIst century]. *Suchasni problemy ta perspektyvy doslidzhennia romanskykh i hermanskykh mov i literatur*: IX mizhvuz. konf., 26-27 sichnia 2011 r.: materialy dopovidei. Donetsk, pp. 130–132.
8. Chumak L.M. (2000). Strukturno-semantychni kharakterystyky teleskopichnykh sliv [Structural-semantic characteristics of telescopic words]. *Visnyk Zhytomyrskoho pedahohichnoho universytetu*, № 1, pp. 11–14.
9. Shutova M.O. (2010). Neolohizmy v suchasni anhliiskii movi [Neologisms in Modern English]. *Naukovyi visnyk kafedry Yunesko KNU. Seriya Filolohiia. Pedahohika. Psykholohiia*, vol. 21, pp. 79–85.
10. Cannon G. Blends in English word-formation. *Linguistics* 24. 1986. Pp. 725–753.
11. The Oxford Essential Dictionary of New Words / [ed. by E. McKean]. Oxford–New York: Oxford University Press, 2003. 334 p.
12. Warren B. The importance of combining forms. *Contemporary Morphology* / [Eds. W.U. Dressler]. Berlin: Mouton de Gruyter, 1990. Pp. 111–132.